

Leon Kosmulski, *Krajobraz z postaciami* (praca dyplomowa), olej na płótnie, 1936, The Museum of Vilnius
Academy of Arts

Co my wiemy o międzywojennym Wilnie? Nadal niewiele, a jeszcze mniej o sztuce w tamtym okresie. Dlatego wielowątkowy obraz tego miasta ma za zadanie ukazać wystawa „Wilno, Vilnius, Vilne 1918-1948. Jedno miasto - wiele opowieści” zorganizowana w Muzeum Narodowym w Krakowie wspólnie z Litewskim Narodowym Muzeum Sztuki w Wilnie.

„Można wskazać wiele powodów, dla których wystawa powstająca w roku obchodów 700-lecia Wilna odbywa się w Muzeum Narodowym w Krakowie.” - pisze w katalogu do ekspozycji prof. dr hab. Andrzej Szczerski, dyrektor MNK a zarazem kurator - „Historyczne związki tych dwóch miast były wielokrotnie badane i podkreślane. Dla obu istotne znaczenie ma dziedzictwo jagiellońskie, łączą je także życiorysy ich mieszkańców, w przeszłości i współcześnie, a dziś dodatkowo wspólne wsparcie dla walczącej o wolność Ukrainy. Dla naszej wystawy symboliczne znaczenie posiada postać Andrzeja Wróblewskiego, urodzonego w Wilnie i tam rozpoczynającego swoją artystyczną drogę, który po wojnie trafił do Krakowa, gdzie kontynuował edukację, i gdzie w pełni rozkwitł jego talent. W krakowskiej historii sztuki zapisała się też jego matka Krystyna Hirschberg-Wróblewska, absolwentka Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego,

ceniona przede wszystkim jako graficzka, po 1945 roku związana z Politechniką Krakowską. W Krakowie po wojnie mieszkał i tworzył również Ludomir Sleńdziński, czołowa postać środowiska malarskiego wileńskich klasyków w II Rzeczypospolitej Polskiej, dziekan Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Stefana Batorego i następca na tym stanowisku Ferdynanda Ruszczyca, twórcy Wydziału. Na wystawie przypominamy ponadto namalowany po raz pierwszy w Wilnie obraz *Jezu, ufam Tobie*, którego krakowska interpretacja należy dziś do najczęściej reprodukowanych dzieł religijnych na świecie. (...) Wystawa wileńska przypomina, że w panoramie tak definiowanej nowoczesności, nie tylko polskiej, ale również litewskiej i żydowskiej, powinno znaleźć się Wilno. Przede wszystkim jednak ranga i znaczenie wileńskiej sceny artystycznej powinny zostać w pełni odkryte i docenione w kontekście historii europejskiego modernizmu.”

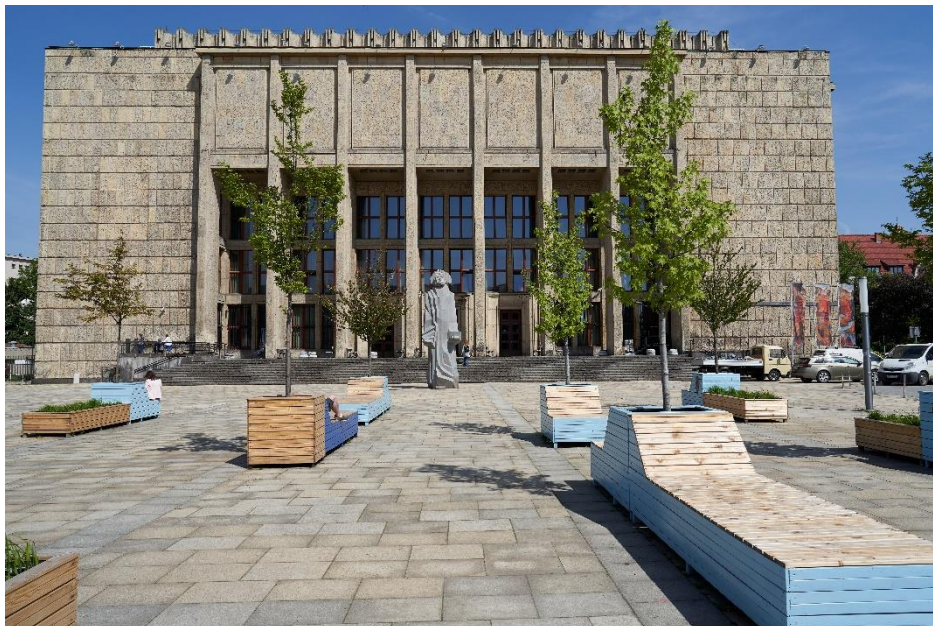
Na wystawie w Gmachu Głównym można zobaczyć ok. 270 prac w tym: 71 obrazów, 106 prac na papierze i grafik, 5 rzeźb, 47 fotografii, 23 książki, 6 medali pamiątkowych oraz materiały archiwalne. Ekspozycja została podzielona na 7 części: „Wizerunki Wilna”, „Walka o Wilno”, „Portrety i autoportrety artystów tworzących w Wilnie”, „Miejsca symboliczne”, „Awangarda”, „Życie codzienne”, „Pożegnanie i nostalgia”.

„Narracja ujawnia, w jaki sposób wielokulturowe Wilno, o spornej przynależności państwowej, postrzegali związani z nim artyści.” - pisze kuratorka wystawy Giedrė Jankevičiūtė. „Wystawę otwiera prezentacja wizerunku miasta w krajobrazach i grafikach. Autorów tych dzieł można poznać w sąsiedniej sali, gdzie znajdują się ich autoportrety oraz portrety pędzla kolegów. Odbiorcy zobaczą zatem nie tylko obraz Wilna, lecz także osoby, które go stworzyły, dzieląc się swoim spojrzeniem i wrażliwością. Te dwie duże sale okalają dwa małe, ale rzeczowe i ważne segmenty, które opowiadają o walce, jaką toczyły o Wilno główne siły okresu międzywojennego - Litwini i Polacy. Jeden poświęcono dziełom ukazującym jawną stronę tej konfrontacji politycznej, a w drugim zawarto fotografie i artefakty ilustrujące ukryte potyczki o najważniejsze symboliczne miejsca miasta (Ostra Brama, Baszta Giedymina, katedra czy uniwersytet) oraz tworzenie nowych symboli, czyli wznoszenie pomników. Sala piąta, prezentująca przebłyty awangardy w kulturze artystycznej Wilna, także jest przesiąknięta żarem walki, choć nie o samo miasto czy jego symboliczne miejsca, a o język sztuki. Dział

ten powinien szczególnie zainteresować polskich odbiorców, przede wszystkim z uwagi na nawiązania do krakowskiej awangardy. Sala szósta jest zdecydowanie największa na wystawie. Przedstawiono w niej prace ukazujące codzienność w międzywojennym Wilnie. Siódmy dział wystawy stanowi kontrast dla narracji o codzienności. Prace z okresu wojny i wczesnych lat powojennych opowiadają o bolesnym pożegnaniu ze stosunkowo spokojnym życiem, o doświadczeniu okupacji, represji i wygnania. W tej sali widok ruin miasta zestawiono z pracami wileńskich artystów różnych pokoleń, zarówno Litwinów, jak i Polaków, narodzonymi z wojennej traumy i nostalgii za utraconym Wilnem. Ciekawie jest porównać, jak postrzegają i ukazują tę stratę starsi i znani artyści wileńscy, tacy jak Jerzy Hoppen czy Ludomir Sleńdziński, a jak młodszy twórcy, np. Andrzej Wróblewski, którzy wkroczyli na artystyczną ścieżkę już po nastaniu nowej rzeczywistości w Polsce. W dziale o *exodusie* i nostalgii zamieściliśmy również najczęściej reproduktowane na świecie XX-wieczne dzieło religijne, namalowane w Wilnie w 1934 roku - obraz Jezusa Miłosiernego Jezu, ufam Tobie, z którego wielu ludzi czerpało pociechę i nadzieję już w czasie wojny. Ekspozycja obejmuje zarówno znane, jak i niedawno odkryte wersje obrazu autorstwa malarzy polskich i litewskich.” Wielowymiarowy obraz Wilna z lat 1918-1948 stworzyli głównie przedstawiciele kultury polskiej, ale także artyści litewscy, żydowscy i inni. Obok znanych dzieł klasyków sztuki wileńskiej, takich jak Ferdynand Ruszczyc, Jan Bułhak, Ludomir Sleńdziński, Bronisław Jamontt, Michał Rouba czy Jerzy Hoppen, zobaczyć można obrazy i grafiki przedstawicieli młodszego pokolenia, w tym między innymi Hanny Milewskiej, Józefa Horyda i Hadassy Gurewicz-Grodzkiej. Niektóre z nich są pokazywane po raz pierwszy. Przełom awangardy reprezentują obrazy Witolda Kajruksztisa (Vytautas Kairiūkštis) i jego kolegi Władysława Strzemińskiego, fotografie studenta Bauhausu Mojżesza Worobiejczyka (Moï Vera), prace artystki Umy Olkienickiej, akwarele Bencjona Michtoma, a także słynny model pomnika Adama Mickiewicza autorstwa Zbigniewa Pronaszki.

Wystawę dokumentuje i uzupełnia katalog, w którym 23 historyków sztuki wileńskiej z Litwy i Polski podsumowuje wyniki swoich najnowszych badań. Zawiera on reprodukcje dzieł prezentowanych na wystawie, a także kontekstowe materiały wizualne rozszerzające jej narrację.

Z okazji wystawy przed Gmachem Głównym MNK przyjechał z Wilna pomnik Adama Mickiewicza.

Pomnik Adama Mickiewicza przed Gmachem Głównym MNK, fot. Gregory Michenaud, Pracownia Fotograficzna MNK

Replika pomnika Adama Mickiewicza w skali 1:2, 2021

Autor projektu: Zbigniew Pronaszko, 1922 (oryginał projektu znajduje się na wystawie)

Architekt: Tomas Valentinaitis, rzeźbiarze: Vėjas Aliukas, Matas Janušonis (Abakadabra dirbtuvės)

Z Kolekcji Muzeum Wilna

Informacje dla zwiedzających:

Wystawa „Wilno, Vilnius, Vilne 1918-1948. Jedno miasto - wiele opowieści”

Gmach Główny MNK, al. 3 Maja 1, 30-062 Kraków

Od 24 maja do 3 września 2023 roku

poniedziałek: nieczynne

wtorek-niedziela: 10.00-18.00

Kuratorzy wystawy: prof. dr hab. Andrzej Szczerski, prof. dr hab. Giedrė Jankevičiūtė

Koordynatorzy wystawy: Ieva Mazūraitė-Novickienė, Katarzyna Pawłowska

Projekt aranżacji wystawy: Magdalena Bujak

Współorganizatorzy: Muzeum Narodowe w Krakowie, Lithuanian National Museum of Art

Patronat Honorowy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Mecenas Muzeum Narodowego w Krakowie: PGE

Partner Strategiczny Muzeum Narodowego w Krakowie: PZU, Totalizator sportowy

Partner wystawy: Muzeum Narodowe w Warszawie, Vilniaus Muziejus, NOVOTEL Kraków Centrum, Gastro Tour Serwis

Partnerzy promocyjni: Kraków Airport im. Jana Pawła II, Krakowskie Biuro Festiwalowe, Flixbus, AMS

Patroni medialni: Onet, Polskie Radio, Radio Kraków, Radio Kraków Kultura, TVP Wilno, TVP3 Kraków, NN6T, Vilnius 700, Wyborcza.pl, Herito, Szum, In your pocket, Kraków Culture Karnet

Muzeum
Narodowe
w Krakowie

WILNO, VILNIUS, VILNE 1918-1948. JEDNO
MIASTO -WIELE OPOWIEŚCI